Wrocław

„Niespełnione sny powstają dzisiaj z mogił”
-Prezydent Karol Nawrocki-

21 października 2026 roku na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu odbył się państwowy pogrzeb 49 żołnierzy i działaczy antykomunistycznego podziemia niepodległościowego. W ceremonii wziął udział Prezydent RP Karol Nawrocki, rodziny pomordowanych (w tym prawnuczka ppłk. Ludwika Marszałka), przedstawiciele wojska oraz Instytutu Pamięci Narodowej.

Kwatery więzienne na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu (pola 81A i 120)

Kwatery więzienne na Cmentarzu Osobowickim to miejsce unikalne w skali całego kraju. Jest to prawdopodobnie jedyna nekropolia w Polsce, na której kwatery więzienne z okresu stalinowskiego terroru

przetrwały w niemal nienaruszonym stanie do czasów współczesnych. W latach 1948-1956 komunistyczny aparat bezpieczeństwa uczynił z tych dwóch cmentarnych pól miejsce potajemnego grzebania ofiar. Chowano tam ciała osób straconych na mocy wyroków sądowych oraz zmarłych w wyniku tortur, chorób i fatalnych warunków w Więzieniu nr 1 przy ul. Kleczkowskiej oraz Więzieniu nr 2 przy ul. Sądowej.

Skala represji

Przez te kilka lat bezimiennie pogrzebano tam około 350 więźniów. Wśród nich znalazło się 89 skazanych na karę śmierci i straconych działaczy oraz żołnierzy niepodległościowych.
Ofiary wrzucano do dołów potajemnie, bez trumien, w ubraniach więziennych. Aby prawda nigdy nie wyszła na jaw, komuniści celowo mieszali pochówki. Obok bohaterów antykomunistycznego podziemia w tych samych kwaterach grzebano przestępców pospolitych, byłych agentów gestapo, a z czasem nawet zmarłych funkcjonariuszy UB.
To, co wyróżnia Osobowice na tle warszawskiej „Łączki", to unikalny sposób dokumentowania. Choć kwatery miały pozostać tajemnicą, nazwiska ofiar wpisywano do tajnych ksiąg cmentarnych. Dzięki temu, mimo zrównania grobów z ziemią, badacze poznali dokładną lokalizację poszczególnych pochówków.

Walka o pamięć w czasach PRL

Mimo wysiłków bezpieki, pamięć o polach 81A i 120 przetrwała wśród rodzin i opozycjonistów. Pod koniec lat 80. XX wieku garstka lokalnych działaczy (m.in. powiązanych z
Solidarnością Walczącą) zaczęła potajemnie porządkować te pola i nagłaśniać sprawę na antenie Radia Wolna Europa. Służba Bezpieczeństwa założyła wówczas sprawę obiektową o kryptonimie „Konglomerat".
Inwigilowano osoby dbające o groby, utrudniano dostęp do dokumentacji, a lokalni esbecy postulowali do władz, by na polach więziennych pilnie rozpocząć nowe, cywilne pochówki, co miało na zawsze uniemożliwić odkrycie prawdy.

Odkrywanie prawdy i ekshumacje (1990-2026)

Przełom przyniósł upadek komunizmu. W 1990 roku odbył się tam pierwszy symboliczny pogrzeb ofiar stalinizmu, a w 1996 roku odsłonięto pomnik Ofiar Terroru Komunistycznego 1945-1956. To właśnie na Cmentarzu Osobowickim swoje pierwsze, pionierskie prace poszukiwawczo-ekshumacyjne rozpoczął prof. Krzysztof Szwagrzyk wraz z zespołem IPN. Ostateczny etap systemowych badań archeologiczno-ekshumacyjnych przeprowadzono na polach więziennych w latach 2024-2026. Ich nadrzędnym celem było oddzielenie szczątków bohaterów od zbrodniarzy i kryminalistów oraz godne, imienne uhonorowanie tych pierwszych w nowo powstałej kwaterze wojennej.

Uroczystości pogrzebowe 49 ofiar reżimu komunistycznego

21 października 2026 roku na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu odbył się państwowy pogrzeb 49 żołnierzy i działaczy antykomunistycznego podziemia niepodległościowego.
W kaplicy cmentarnej została odprawiona msza święta w intencji ofiar reżimu komunistycznego. Później odbył się uroczysty pochówek w Kwaterze Żołnierzy Niezłomnych.

Spotykamy się dzisiaj tu, we Wrocławiu na Cmentarzu Osobowickim, żeby przede wszystkim oddać hołd naszym narodowym bohaterom i pochylić czoła przed ich pięknymi życiorysami – powiedział Prezydent.

– To z jednej strony ofiary, ale z drugiej strony – co chcę bardzo podkreślić jako Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej – to bohaterowie walki o wolność, suwerenność i niepodległość naszej Ojczyzny – dodał.

– **„**Niespełnione sny powstają dzisiaj z mogił" – mówił Prezydent, przywołując słowa Łukasza Cieplińskiego, pseudonim Pług.

– Myślę, że każda z tych 49 ofiar myślała tak samo jak Łukasz Ciepliński „Pług": ta śmierć nie pójdzie na marne; jesteśmy gotowi walczyć, bo wierzymy, że Polska będzie wolna, a „niespełnione sny powstaną z mogił" – dodał Karol Nawrocki.

– Dziś jesteśmy właśnie świadkami tego – „niespełnione sny powstają z mogił" dzięki wspaniałym rodzinom, które nigdy nie zapomniały, które zawsze walczyły o prawdę o naszych bohaterach i upominały się o groby dla nich – zaznaczył.

Prezydent zwracał uwagę, że „niespełnione sny powstają z mogił" dzięki działaczom opozycji antykomunistycznej z lat 80. z Wrocławia, którzy upominali się o prawdę; dzięki badaczom i historykom, w tym prof. Krzysztofowi Szwagrzykowi; dzięki Instytutowi Pamięci Narodowej oraz wszystkim dobrym ludziom, którzy nie pozwolili zapomnieć.
– Dlatego jestem tu z dumą, z poczuciem głębokiego obowiązku jako Prezydent Polski, aby powiedzieć, że chowamy dziś polskich bohaterów. Pamiętamy o tych, którzy mordowali i którzy za to odpowiadają, ale pamiętamy przede wszystkim o tych, którzy oddali swoje życie za naszą ukochaną Ojczyznę – powiedział Karol Nawrocki.

Nie wiem, czy potrafimy w naszych sercach i w naszych sumieniach po prostu wybaczyć. Ale jestem pewny, że nie możemy zapomnieć. Nie możemy zapomnieć i musimy upominać się o tych, którzy za naszą Ojczyznę oddali swoje życie, i dlatego tu jesteśmy – akcentował.
Prezydent złożył wieniec przed Pomnikiem „Ofiarom Terroru Komunistycznego 1945–1956".

W uroczystościach uczestniczyły rodziny zamordowanych przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa; obecni byli także przedstawiciele władz, instytucji publicznych, wojsko, środowiska kombatanckie i patriotyczne oraz Polacy, którzy chcieli oddać hołd Żołnierzom Niezłomnym.

Autor:

Danuta Piotrowska

Danuta Piotrowska - prawnik, ukończyła Wydział Prawa i Administracji we Wrocławiu oraz Studia Podyplomowe na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Jest członkiem Światowego Stowarzyszenia Mediów Polonijnych.

Zdjęcia: Mikołaj Bujak oraz Domena Publiczna

Źródła: **https://www.wroclaw.pl/dla-mieszkanca/pogrzeb-49-zolnierzy-niezlomnych-karol-nawrocki-we-wroclawiu**

https://www.wroclaw.pl/dla-mieszkanca/uroczysty-pogrzeb-49-ofiar-rezimu-komunistycznego-na-osobowicach

https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-krajowe/wroclaw-uroczystosci-pogrzebowe-49-ofiar-rezimu-komunistycznego,128775